

Περιεχόμενα

Πρώτος πρόλογος.....	13
Δεύτερος Πρόλογος	15
Αντί Προλόγου	17
Εισαγωγικό σημείωμα επιμελητών	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Στόχος και στάδια διεξαγωγής της εμπειρικής κοινωνικής έρευνας.....	27
1.1 Στόχοι της εμπειρικής κοινωνικής έρευνας	28
1.2 Η διαδικασία της έρευνας	29
1.2.1 Η επιλογή του προβλήματος της έρευνας	30
1.2.2 Διαμόρφωση θεωρίας	30
1.2.3 Εννοιολογικός προσδιορισμός και λειτουργικός ορισμός των εννοιών	32
1.2.4 Σχεδιασμός έρευνας	33
1.2.5 Καθορισμός των αντικειμένων της έρευνας	33
1.2.6 Συλλογή δεδομένων	34
1.2.7 Κωδικοποίηση δεδομένων	34
1.2.8 Ανάλυση δεδομένων	35
1.2.9 Δημοσίευση.....	35
1.2.10 Διάρκεια ερευνητικών έργων στις κοινωνικές επιστήμες	36
1.3 Επιπρόσθετη βιβλιογραφία.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Ιστορική εξέλιξη της εμπειρικής κοινωνικής έρευνας.....	39
2.1 Απαρχές της εμπειρικής κοινωνικής έρευνας.....	39
2.1.1 Περιγραφή του κράτους και πρώιμη στατιστική.....	40
2.1.2 Πολιτική αριθμητική.....	41
2.2 Εξέταση μεταρρυθμιστικών πολιτικών και κοινωνικές έρευνες	43
2.2.1 Ηθική στατιστική και κοινωνική φυσική	45
2.2.2 Πρώτες κοινωνιογραφικές προσπάθειες	45
2.2.3 «Φιλανθρωπικές» έρευνες και «αντιπροσωπευτικές έρευνες»	46
2.2.4 Οι έρευνες της Ένωσης Κοινωνικής Πολιτικής.....	48
2.2.5 Πρώιμα βιογραφικά έργα.....	50
2.3 Εμπειρική Κοινωνική Έρευνα στη Γερμανία Ι.	51
2.3.1 Η δημιουργία των πρώτων Ινστιτούτων στη Γερμανία.....	51
2.3.2 Ο Paul F. Lazarsfeld και το Κέντρο Ερευνών της αυστριακής οικονομικής ψυχολογίας.....	52
2.4 Η εξέλιξη της εμπειρικής κοινωνικής έρευνας στις ΗΠΑ	54
2.4.1 Social Surveys	55
2.4.2 Chicago School.....	56
2.4.3 Τα Polls και η ανακάλυψη της τυχαίας δειγματοληψίας	58
2.4.4 Δημοσκοπική έρευνα (Survey Research)	59
2.5 Η εμπειρική κοινωνική έρευνα στη Γερμανία μετά τον δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο	60
2.5.1 Η Κοινωνιολογία στον ακαδημαϊκό χώρο και η εμπειρική κοινωνική έρευνα ΙΙ	62

2.5.2 Εμπειρική κοινωνική έρευνα και έρευνα γνώμης.....	63
2.5.3 Η εμπειρική κοινωνική έρευνα ως συμβουλευτική υποστήριξη της πολιτικής....	63
2.5.4 Η εξέλιξη της εμπειρικής κοινωνικής έρευνας από το 1980.....	65
2.6 Επισκόπηση	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Θεωρία της επιστήμης και εμπειρική κοινωνική έρευνα.....	69
3.1 Τα θεμέλια της θεωρίας της επιστήμης.....	69
3.1.1 Για τον ορισμό των όρων	70
3.1.2 Υποθέσεις, Θεωρίες και Νόμοι	73
3.1.3 Εξήγηση και απλοϊκή διάψευση	76
3.1.3.1 Απαγωγική – νομολογική εξήγηση	77
3.1.3.2 Επαγωγική - στατιστική εξήγηση.....	84
3.1.3.3 Ατελείς εξηγήσεις	87
3.1.4 Η εμπειρική συνάφεια των θεωριών	90
3.1.4.1 Το πρόβλημα της αντιστοιχίας.....	91
3.1.4.2 Το πρόβλημα των προτάσεων βάσης	97
3.2 Αντιπαράθεσης στη θεωρία της επιστήμης	102
3.2.1 Η διαμάχη για την αξιακή κρίση.....	102
3.2.2 Για την εξήγηση των κοινωνικών πράξεων	106
3.2.2.1. Αλληλεπίδραση και απαγωγική – νομολογική εξήγηση.....	110
3.2.2.2 Κατανόηση αντί για εξήγηση;.....	114
3.2.2.3 Ατομική εξήγηση συλλογικών φαινομένων	122
3.2.3 Κονστрукτιβισμός, Αναρχισμός και η μεθοδολογία των ερευνητικών προ- γραμμάτων.....	124
3.2.3.1 Κονστрукτιβισμός.....	125
3.2.3.1.1 Κριτική Ψυχολογία.....	125
3.2.3.1.2 Ριζοσπαστικός Κονστрукτιβισμός.....	127
3.2.3.1.3 Κοινωνικοί Κονστрукτιβισμοί: Το «ισχυρό πρόγραμμα», «μεταμοντέρνες» και «φεμινιστικές θέσεις».....	128
3.2.3.2 Για τη Δομή των επιστημονικών επαναστάσεων	132
3.2.3.3 Μεθοδολογικός αναρχισμός	133
3.2.3.4 Η μεθοδολογία των ερευνητικών προγραμμάτων	136
3.3 Περαιτέρω Βιβλιογραφία	139
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Εννοιολογική διασάφηση, λειτουργικός σχεδιασμός και μέτρηση	141
4.1 Εννοιολογική διασάφηση	141
4.2 Ο λειτουργικός σχεδιασμός	143
4.2.1 Μεταβλητές.....	143
4.2.2 Δείκτες	144
4.2.3 Επιλογή των δεικτών	147
4.2.4 Προβλήματα στην ερμηνεία των λειτουργικών σχεδιασμών	149
4.3 Η μέτρηση στην εμπειρική κοινωνική έρευνα	150
4.3.1 Μέτρηση.....	151
4.3.1.1 Κλίμακες	152
4.3.1.2 Τύποι κλιμάκων	154
4.3.1.3 Επίπεδο μέτρησης και «επιτρεπές» στατιστικές μέθοδοι.....	157

4.3.2 Κριτήρια ποιότητας της μέτρησης.....	160
4.3.2.1 Αξιοπιστία	162
4.3.2.2 Εγκυρότητα	164
4.3.2.2.1 Εγκυρότητα περιεχομένου	165
4.3.2.2.2 Εγκυρότητα κριτηρίου.....	166
4.3.2.2.3 Εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής	167
4.4 Σχηματισμός δεικτών και διαδικασία ανάπτυξης κλιμάκων.....	175
4.4.1 Δείκτες.....	176
4.4.1.1 Δημιουργία δεικτών I: Καθορισμός των διαστάσεων του δείκτη	176
4.4.1.2 Δημιουργία δεικτών II: Συνδυασμός των διαστάσεων	178
4.4.1.2.1 Αθροιστικοί δείκτες.....	180
4.4.1.2.2 Πολλαπλασιαστικοί δείκτες	181
4.4.1.2.3 Σταθμισμένοι αθροιστικοί δείκτες	181
4.4.1.2.4 Δείκτες από συνεχείς μεταβλητές.....	182
4.4.1.2.5 Μέθοδος σημασιολογικής διαφοράς.....	183
4.4.1.2.6 Κοινωνιομετρία	186
4.4.2 Διαδικασίες δημιουργίας κλίμακας	187
4.4.2.1 Κλίμακες Thurstone.....	191
4.4.2.2 Κλίμακες Likert.....	194
4.4.2.3 Κλίμακες Guttman	197
4.4.2.4 Κλίμακες Rasch.....	202
4.4.2.5 Κλίμακες μεγέθους.....	209
4.5 Επιπρόσθετη βιβλιογραφία	211
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Ερευνητικοί σχεδιασμοί & μέθοδοι ανάλυσης.....	213
5.1 Προβλήματα ελέγχου αιτιωδών διατυπώσεων	217
5.2 Παράγοντες σύγχυσης	219
5.3 Τεχνικές ελέγχου των παραγόντων σύγχυσης.....	224
5.3.1 Εξάλειψη.....	224
5.3.2 Διατήρηση Σταθερών συνθηκών.....	225
5.3.3 Τεχνικές στη δημιουργία της πειραματικής ομάδας και της ομάδας ελέγχου	225
5.3.3.1 Συνταίριασμα	225
5.3.3.2 Τυχοποίηση.....	227
5.4 Τυπολογία ερευνητικών σχεδιασμών	227
5.4.1 Πραγματικοί πειραματικοί σχεδιασμοί	227
5.4.1.1 Εργαστηριακά πειράματα και πειράματα πεδίου	229
5.4.1.2 Οριοθέτηση των πειραμάτων απέναντι σε άλλες μορφές έρευνας	231
5.4.2 Οιονεί - πειραματικοί σχεδιασμοί και μέθοδοι συνταιριάσματος παρατηρήσεων με βάση την πιθανότητα.....	232
5.4.3 Ερευνητικοί σχεδιασμού ex-post-facto	234
5.4.3.1 Μεθοδολογικά προβλήματα των ερευνητικών σχεδιασμών ex-post-facto	235
5.4.3.1.1 Το πρόβλημα της διακύμανσης των ανεξάρτητων μεταβλητών ..	235
5.4.3.1.2 Το πρόβλημα της αιτιώδους ακολουθίας των μεταβλητών	236
5.4.3.1.3 Το πρόβλημα του ελέγχου των τρίτων μεταβλητών	237
5.4.3.2 Ερευνητικοί σχεδιασμοί πάνελ	240
5.4.3.2.1 Το βασικό μοντέλο του πάνελ	241

5.4.3.2.2	Μεθοδολογικά προβλήματα του πάνελ	243
5.4.3.2.3	Ειδικοί ερευνητικοί σχεδιασμοί πάνελ	245
5.4.3.2.4	Ερευνητικός σχεδιασμός κούρτης	247
5.4.3.3	Ερευνητικοί σχεδιασμών τάσεων	248
5.5	Ειδικές μορφές έρευνας	250
5.5.1	Μελέτη περίπτωσης	251
5.5.2	Δευτερογενείς αναλύσεις	253
5.5.2.1	Μελέτες στη βάση των συγκεντρωτικών δεδομένων	254
5.5.2.1.1	Ανάλυση συγκεντρωτικών δεδομένων για την εξήγηση ατομικών πράξεων	254
5.5.2.1.2	Συγκριτικές μελέτες μακρο - επιπέδου	255
5.5.2.2	Ανάλυση δεδομένων από τις διοικητικές διαδικασίες	256
5.5.2.3	Μελέτες Σύνδεσης Αρχείων Record-Linkage	256
5.5.3	Ανάλυση δικτύων	259
5.6	Συνδυασμός ερευνητικών μορφών	263
5.7	Επιπρόσθετη βιβλιογραφία	264
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Διαδικασίες Επιλογής (Δειγματοληψία)		267
6.1	Ορισμός του βασικού πληθυσμιακού συνόλου	267
6.2	Πλήρεις συλλογές δεδομένων (απογραφές) και δειγματοληψίες	269
6.3	Επιδικώσιμο βασικό πληθυσμιακό σύνολο, επιλεγμένο πληθυσμιακό σύνολο και συμπερασματικός πληθυσμός	273
6.4	Τυχαία δείγματα	275
6.4.1	Απλά τυχαία δείγματα	275
6.4.2	Δείγματα κατά στρώματα	280
6.4.3	Δείγματα κατά συστάδες	282
6.4.4	Πολυσταδιακές διαδικασίες επιλογής	283
6.4.4.1	Πρώτο στάδιο: Επιλογή των κύριων δειγματοληπτικών μονάδων	284
6.4.4.2	Δεύτερο στάδιο: Επιλογή των δευτερευουσών δειγματοληπτικών μονάδων	285
6.4.4.3	Τρίτο στάδιο: Επιλογή των τελικών δειγματοληπτικών μονάδων	287
6.4.4.4	Παράδειγμα σχεδιασμού πλάνου δειγματοληψίας: ALLBUS 1980	287
6.4.4.5	Παράδειγμα σχεδιασμού πλάνου δειγματοληψίας: ADM-Design από το 1991	288
6.4.4.6	Παράδειγμα σχεδιασμού πλάνου δειγματοληψίας: ALLBUS 1994	289
6.4.4.7	Παράδειγμα σχεδιασμού πλάνου δειγματοληψίας: Μικροαπογραφή 1990	289
6.4.4.8	Παράδειγμα δειγματοληψίας για τηλεφωνική έρευνα	291
6.4.4.9	Παράδειγμα δειγματοληψίας dual-frame για τηλεφωνικές δημοσκοπήσεις	293
6.4.4.10	Επίδραση του δειγματοληπτικού σχεδιασμού : Σύνθετα δείγματα	294
6.4.4.11	Επίδραση του δειγματοληπτικού σχεδιασμού: Σπάνιοι πληθυσμοί	295
6.5	Μη τυχαία δείγματα	298
6.5.1	Αυθαίρετες επιλογές	298
6.5.2	Συνειδητές επιλογές	299
6.5.2.1	Επιλογή ακραίων περιπτώσεων	299

6.5.2.2 Επιλογή χαρακτηριστικών περιπτώσεων	300
6.5.2.3 Επιλογή σύμφωνα με την αρχή της συγκέντρωσης	301
6.5.2.4 Διαδικασία χιονόμπαλα.....	301
6.5.2.5 Διαδικασίες ποσόστωσης	301
6.6 Σχετικά με την έννοια της «αντιπροσωπευτικότητας»	305
6.7 Μη Απόκριση	307
6.7.1 Ποσοστά απόκρισης και η εξέλιξή τους	307
6.7.2 Αίτια και συνέπειες της μη απόκρισης σε μονάδες Unit-Nonresponse	310
6.7.2.1 Μη ερωτήσιμοι	311
6.7.2.2 Δύσκολα προσβάσιμοι	311
6.7.2.3 Αρνητές	312
6.7.3 Διαδικασίες διόρθωσης για τη μη απόκριση μονάδων	314
6.8 Επιπρόσθετη βιβλιογραφία	316
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 Τεχνικές Συλλογής Δεδομένων.....	319
7.1 Δημοσκόπηση.....	321
7.1.1 Η τυποποιημένη συνέντευξη	321
7.1.1.1 Περί κατασκευής ερωτήσεων και απαντητικών επιλογών	325
7.1.1.1.1 Περί συσχετισμού ερωτήσεων και αναμενόμενων πληροφοριών	325
7.1.1.1.2 Σχετικά με τη δομή των ερωτήσεων και των απαντητικών επιλογών.....	329
7.1.1.1.3 Διατύπωση ερωτήσεων και απαντήσεων	332
7.1.1.1.4 Τεχνική της τυχαιοποίησης της απάντησης (Randomized Response Technique, RRT)	338
7.1.1.2 Δημιουργία ερωτηματολογίου.....	341
7.1.1.2.1 Κριτήρια δημιουργίας ερωτηματολογίου	341
7.1.1.2.2 Σχέδιο, μορφή και διάταξη ενός ερωτηματολογίου	344
7.1.1.3 Προμέτρηση	345
7.1.1.4 Κατάρτιση ατόμων που παίρνουν τη συνέντευξη	349
7.1.1.5 Προβλήματα που σχετίζονται με τη μέθοδο της συνέντευξης	350
7.1.1.5.1 Μορφές παραποίησης απαντήσεων σε συνέντευξη (Response Errors)	351
7.1.1.5.2 Τάση συμφωνίας	351
7.1.1.5.3 Κοινωνική επιθυμητότητα/αρεστότητα	352
7.1.1.5.4 Προσεγγίσεις μιας θεωρίας της δημοσκόπησης	353
7.1.1.5.5 Στρατηγικές	354
7.1.2 Γραπτή /δημοσκόπηση	355
7.1.2.1 Δημιουργία ενός ερωτηματολογίου για δημοσκόπηση μέσω ταχυδρομείου	357
7.1.2.2 Σχέδιο, μορφή και διάταξη	358
7.1.2.3 Διεξαγωγή μιας γραπτής δημοσκόπησης	359
7.1.3 Τηλεφωνική συνέντευξη.....	360
7.1.3.1 Προβλήματα επιλογής και δείγματος	361
7.1.3.2 Ματαιώσεις - ακυρώσεις και ποσοστό εξάντλησης	363
7.1.3.3 Δημιουργία ερωτηματολογίου σε τηλεφωνικές δημοσκοπήσεις	364

7.1.3.4 Ποιότητα δεδομένων	369
7.1.3.5 Διεξαγωγή των τηλεφωνικών δημοσκοπήσεων	370
7.1.4 Δημοσκοπήσεις υποστηριζόμενες από το Διαδίκτυο	372
7.1.4.1 Μορφές δημοσκόπησης που βασίζονται στο Διαδίκτυο	372
7.1.4.1.1 Δημοσκοπήσεις βασιζόμενες στο Διαδίκτυο βάσει αυθαίρετων επιλογών	374
7.1.4.1.2 Δημοσκοπήσεις βασιζόμενες στο Διαδίκτυο βάσει πραγματικά τυχαίων δειγμάτων	375
7.1.4.2 Δημοσκοπήσεις μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail).....	376
7.1.4.3 Web-Surveys. Διαδικτυακές Δημοσκοπήσεις	377
7.1.4.3.1 Δημιουργία ερωτηματολογίου για Διαδικτυακές Δημοσκοπήσεις.....	377
7.1.4.3.2 Διεξαγωγή των διαδικτυακών δημοσκοπήσεων	379
7.1.4.4 Μεθοδολογικά προβλήματα των δημοσκοπήσεων που βασίζονται στο διαδίκτυο	380
7.1.5 Ιδιαίτερες μορφές δημοσκοπήσεων	380
7.1.5.1 Καθοδηγούμενοι θεματικοί διάλογοι	381
7.1.5.2 Αφηγηματικές συνεντεύξεις	382
7.2 Παρατήρηση	384
7.2.1 Διαδικασίες παρατήρησης	384
7.2.2 Κατασκευή ενός φύλλου παρατήρησης	386
7.2.3 Προβλήματα δειγματοληψίας	389
7.2.4 Δραστηριότητα της παρατήρησης και σφάλματα των παρατηρητών	392
7.2.4.1 Σφάλματα παρατηρητών	392
7.2.4.2 Επιδράσεις λόγω της ύπαρξης των παρατηρητών.....	394
7.2.4.3 Εκπαίδευση παρατηρητών	395
7.2.5 Τεχνικά βοηθήματα	396
7.2.6 Σχετικά με τη σημασία της παρατήρησης ως τεχνική συλλογής δεδομένων	397
7.3 Ανάλυση περιεχομένου	398
7.3.1 Τεχνικές ανάλυσης περιεχομένου	399
7.3.2 Φάσεις μιας ανάλυσης περιεχομένου	399
7.3.3 Προβλήματα των διαδικασιών ανάλυσης περιεχομένου	403
7.4 Μη αντιδραστικές διαδικασίες μέτρησης	404
7.4.1 Φυσικά ίχνη.....	404
7.4.2 Μη αντιδραστική παρατήρηση	405
7.4.3 Αναλύσεις τρεχουσών ανταποκρίσεων - δελτίων	405
7.4.4 Μη αντιδραστικά πειράματα πεδίου	406
7.4.5 Μετρήσεις στάσεων με μη αντιδραστικές διαδικασίες μέτρησης	406
7.4.6 Προβλήματα μη αντιδραστικών διαδικασιών μέτρησης	407
7.5 Επιπρόσθετη βιβλιογραφία.....	409
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 Προετοιμασία δεδομένων.....	411
8.1.1 Κατασκευή ενός σχεδίου κωδικοποίησης	412
8.1.2 Κωδικοποίηση και συλλογή.....	417
8.1.3. Οι ρυθμίσεις του στατιστικού προγράμματος».....	420
8.2 Έλεγχος και επεξεργασία των Δεδομένων.....	422
8.3 Περαιτέρω βιβλιογραφία.....	424

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 Ανάλυση δεδομένων	427
9.1 Μονο-μεταβλητή ανάλυση.....	427
9.2 Ανάλυση υποομάδων	429
9.3 Πολύ-μεταβλητή ανάλυση	431
9.4 Τεστ σημαντικότητας.....	433
9.4.1 Τεστ σημαντικότητας για τον έλεγχο της ανεξαρτησίας των πινάκων διπλής εισόδου.....	433
9.4.2 Ένας έλεγχος σημαντικότητας για τις διαφορές μέσου όρου	435
9.4.3 Η ερμηνεία των ελέγχων (τεστ) σημαντικότητας	437
9.5 Μια επισκόπηση των πολύ-μεταβλητών μεθόδων ανάλυσης	438
9.5.1 Log-γραμμικά μοντέλα για την ανάλυση κατηγορικών δεδομένων	438
9.5.2 Γραμμική παλινδρόμηση	439
9.5.3 Ανάλυση διακύνδωσης και πολλαπλή παλινδρόμηση	441
9.5.4 Πολλαπλή παλινδρόμηση με κατηγορικές εξαρτημένες μεταβλητές	442
9.5.5 Ανάλυση της διάρκειας του χρόνου έως την εμφάνιση ενός συμβάντος	442
9.5.6 Ανάλυση του πλαισίου δράσης: πολύ-επίπεδη μοντελοποίηση	444
9.5.7 Ανάλυση Διαδρομών και Γραμμικά Μοντέλα Δομικών Εξισώσεων	445
9.5.8 Ανάλυση των επιμέρους αλλαγών στην πάροδο του χρόνου: ανάλυση πάνελ ...	446
9.5.9 Μέθοδοι Ταξινόμησης.....	447
9.5.10 Τεχνικές μείωσης διαστάσεων	449
9.5.11 Μετα-ανάλυση.....	450
9.6 Ανάλυση δεδομένων με ατελή δεδομένα	450
9.7 Επιπρόσθετη βιβλιογραφία.....	453
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α Παράλληλοι, tau ισοδύναμοι και συγγενείς δείκτες	457
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β Παράδειγμα για μια επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση	461
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ C Παράδειγμα για μια Ανάλυση Ερωτημάτων μιας κλίμακας Likert	463
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ D Παραγωγή τυχαίων αριθμών	467
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε Διαδικασία για την επιλογή σε τυχαίες δειγματοληψίες	469
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ F Διεξαγωγή μιας Δημοσκόπησης (survey)	471
F1. Προκήρυξη του έργου	471
F2. Ρυθμίσεις συμβολαίου με ένα ινστιτούτο συλλογής δεδομένων.....	472
F3. Οι μεταβλητές της δημοσκόπησης στη βάση των δεδομένων	473
F4. Γραπτή παρουσίαση της συλλογής δεδομένων	474
F5. Ασφάλεια και περαιτέρω διάθεση δεδομένων	476
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ G Κανόνες δεοντολογίας επιστημονικής εργασίας	477
Κατάλογος σχημάτων.....	479
Κατάλογος πινάκων	483
Βιβλιογραφία	485
Ευρετήριο	503